

20
24

BİA Medya Gözlem
Raporu

2024 Bilançosu

BIA Medya Gözlem Raporu

IPS İletişim Vakfı/bianet, 2001 yılından bu yana medya çalışanlarına ve kurumlarına yönelik ifade özgürlüğü ihlallerini düzenli olarak raporlaştırarak bu konuda güvenilir ve detaylı veriler sunmaktadır. Raporlar, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu tarafından hazırlanmaktadır.

"Bu rapor, Almanya Federal Cumhuriyeti Başkonsolosluğu'nun finansal desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriklerin sorumluluğu IPS İletişim Vakfı'na aittir, Almanya Federal Cumhuriyeti Başkonsolosluğu'nun görüşlerini yansıtmamaktadır."

2024'te iktidar gazeteciye kan kusturdu

Türkiye'de kamu makamları, kamuoyunun iyi tanıdığı gazetecileri 2024 yılında yakın takibe alarak seslerini kısmak için sistematik online sansür, gözaltı ve keyfi davalarla taciz etti. Ayrıca, adli kontrol ve ev hapsi gibi uygulamalarla bu gazetecileri kriminalize etmeye çalıştı.

2024, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM), Sulh Ceza Hakimlikleri tarafından özellikle "kişilik hakları" gerekçesiyle uygulanan online sansürü, Basın İlan Kurumu'nun keyfi basın ilan kesme cezalarını ve idarenin "dezenformasyon" müdahalelerini ihlal olarak tescillediği bir yıl oldu. Bu ihlallerin yanı sıra, iktidar ortağı Devlet Bahçeli ve MHP çevrelerinin gazetecilere yönelik açık tehditleri, kamuoyunu bilgilendirme çabası gösterenler açısından hukuka duyulan güveni ciddi şekilde zedeledi.

Buna rağmen iktidar, "yanıltıcı bilgi yayma" (dezenformasyon) düzenlemesini gazetecilere karşı bir silah olarak kullanılmasına zemin hazırladıktan iki yıl sonra, altı aydır "etki ajanlığı" taslağıyla uluslararası fonlar aracılığıyla yayın yapan medya ve sivil toplumu tedirgin eden bir tablo oluşturdu. Türkiye, Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütünün 180 ülkeyi kapsayan 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 158. sırada gösteriliyor.

2024'e Bakış

En az 25 gazeteci ve 5 yayın kuruluşu saldırıya uğradı

En az 82 medya temsilcisi tehdit edildi

En az 10 gazeteci tutuklandı

En az 57 gazeteci gözaltına alındı

En az 3 bin 136 haber erişime engellendi

En az 12 gazeteci işten çıkarıldı

RTÜK, radyo ve TV kuruluşlarına 72 milyon 145 bin 860 TL para cezası kesti

2024 yılında haber verme hakkının çok çeşitli yollarla ihlal edildiğini gösteren BİA Medya Gözlem Raporu, en az 25 gazeteci ve beş yayın kuruluşunun saldırıya uğradığını, çoğu MHP ve bağlı siyasi gruplardan kaynaklanan 82 medya temsilcisinin ise yargının hareketsiz kaldığı bir ortamda tehdit edildiğini ortaya koyuyor. Rapora göre, en az 10 gazeteci tutuklama yaşadı; 57 haberci ve YouTuber gazeteci, kimi polis şiddeti altında ve çoğu kez adli kontrollü (yurtdışı yasağı, imza zorunluluğu veya ev hapsi) salıvermeyle sonuçlanacak şekilde gözaltına alındı. 3 bin 136 haber ve gazetecilik içeriğine erişim engeli getirildi, üç yayın yasağı uygulandı. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Açık Radyo'yu lisansından mahrum bırakırken, toplamda 72 milyon 145 bin 860 TL para cezası, iki yayın durdurma ve beş program durdurma cezası verdi.

57 haberciye gözaltı, 10'una tutuklama

1 Mayıs, Newroz gibi toplumsal protesto veya kutlamaları haberleştirmeye çalışan muhabirler veya yorumları yetkililerin hoşuna gitmeyen Nevşin Mengü ve Özlem Gürses gibi YouTuber gazetecilerin de aralarında olduğu 57 haberci, 2024'te gözaltına alındı. Yurtdışı yasağı veya imza atma zorunluluğu şeklinde yaygınlaşan adli kontrol, Gürses'e yönelik "ev hapsi" (elektronik kelepçe) ile birlikte endişeli bir boyuta taşındı.

Önceki yıllara benzer şekilde, medyaya kitlesel operasyonlar azalsa da 2024'te en az 10 gazeteci mahpusluk yaşadı. Tutuklamaların hedefi Süleyman Gençel ve İdris Özyol gibi yerel gazeteciler, Esra Solin Dal ve Erdoğan Alayumat gibi Kürt medyası temsilcileri ile Furkan Karabay ve Kazım Güleçyüz oldu.

2024'te 36 gazeteciye ceza, 53'üne beraat

Geçen yıl boyunca en az 36 gazeteci (Gözde Bedeloğlu, Naci Sapan, Can Ataklı, Erkan Çapraz, Furkan Karabay vs.) "kamu görevlisine hakaret", "Cumhurbaşkanı'na hakaret", "terörle mücadele eden görevliyi hedef göstermek", "örgüt propagandası" ve "örgüt üyeliği" gibi suçlamalardan mahkûm edildi. Verilen cezaların toplamı 97 yıl 9 ay 2 gün hapis ve 67 bin 40 TL de adli para cezası oldu. Aynı dönemde, 53 gazeteci de (Elif Akgül, Haluk Kalafat, Canan Rojin Akın, Barış Pehlivan, Ali Duran Topuz, Görkem Kınacı vs.) haklarında açılan ceza davaları sonucunda beraat etti.

2024'te "Cumhurbaşkanı'na hakaret"ten üç mahkûmiyet

Geçtiğimiz yıl en az üç gazeteci (Uğur Koç, Levent Gültekin ve Hayko Bağdat) "Cumhurbaşkanı'na hakaret" suçlamasından mahkûm edildi; halen 17 haberci veya karikatürist 4 yıl 8 ay hapis istemiyle yargılanıyor.

"Cumhurbaşkanı'na hakaret" başlıklı TCK'nın 299. maddesi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 10 yıllık görev süresinde 250'yi aşkın gazetecinin yargılanmasına, en az 77'sinin de (kimisi ertelemeli olarak) hapis veya para cezalarına mahkûm edilmesine zemin oluşturdu.

Beş gazeteci ve altı kuruluştan 4 milyon TL isteniyor

Yılsonu itibarıyla en az beş gazeteci (Timur Soykan, Barış Pehlivan, İsmail Arı, Ceren Sözeri ve Hazal Ocak) ve altı yayın kuruluşu, “kişilik haklarının ihlali” gerekçesiyle açılan beş dava kapsamında toplam 4 milyon 15 bin TL’lik tazminat talebiyle yargılanıyordu. Örneğin, “Halkbank’tan mafyaya 550 milyon kredi” haberi nedeniyle Halk Bankası’nın, BirGün Gazetesi ve araştırmacı gazeteci Timur Soykan’a açtığı 1 milyon TL’lik tazminat davası da Aralık ayında başladı.

25 gazeteci ve 5 yayın kuruluşuna saldırı, 82 haberciye tehdit

2024 yılında 9’u seçim ikliminde olmak üzere en az 25 gazeteci ve beş yayın kuruluşu (Halk TV, KRT, Anadolu Ajansı ve Demirören Haber Ajansı, İslahiye’nin Sesi) saldırıya uğradı. Çoğu MHP ve ona bağlı siyasi gruplardan kaynaklı olmak üzere 82 medya temsilcisi de yargının hareketsiz kaldığı bir ortamda tehdit edildi.

AYM’den önemli kararlar

AYM, 2024’te gazeteci haklarına dair yüksek sayıda dosyayı karara bağlamasa da, 5651 Sayılı İnternet Kanunu’nun “kişilik hakları ihlali” ve “milli güvenlik” maddelerinden kaynaklanan keyfi sansürle ilgili önemli ihlal kararları aldı; 10 Ekim 2024 itibarıyla “kişilik hakları ihlali” maddesini yürürlükten kaldırdı. AYM ayrıca, Cumhurbaşkanlık İletişim Başkanlığı bünyesinde “manipülasyon ve dezenformasyon ile mücadele” adı altında yürütülen faaliyetlerin, “basın ve ifade özgürlüğüne müdahaleye neden olabileceği” gerekçesiyle, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılan ilgili düzenlemeyi iptal etti. Bunun yanı sıra, İletişim Başkanlığı bünyesinde “manipülasyon ve dezenformasyonla mücadele” için kurulan Stratejik İletişim ve Kriz Yönetimi Dairesi Başkanlığı ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle yapılan düzenleme de iptal edildi.

Bülent Mumay gibi çok sayıda gazeteciden yeni başvurular almaya devam eden AYM, Evrensel, Cumhuriyet, BirGün, Sözcü ve Tunceli Emek örneklerini gündemine alarak Basın İlan Kurumu’nun (BİK) keyfi ilan kesme uygulamalarını da mahkûm etti.

AYM, Bizim FM, Sinan Aygül, Sultan Eylem Keleş (hükmün açıklanmasının geriye bırakılması) gibi dosyalardan toplam 174 bin 94 TL tazminata hükmetti.

Sulh Ceza Hakimlikleri ve RTÜK, demokratik yayıncılığa tehdit

AYM'nin, kötüye kullanılan İnternet Kanunu'nun "kişilik hakları ihlali"ne dair 9. maddesini 10 Ekim itibarıyla yürürlükten kaldırmasının ardından Sulh Ceza Hakimlikleri, yeni bir yaratıcılıkla, online sansür kararlarını bu kez "milli güvenlik" veya "özel yaşamın gizliliği" gibi gerekçelere dayandırarak uygulamaya devam etti.

2024'te hakimlikler, bu gerekçelerle en az 3 bin 136 haber ve gazetecilik içeriğine erişim engeli getirdi. Ayrıca, Narin Güran cinayeti, Ankara'daki TUSAŞ saldırısı ve Bursa Adliyesi'nde silahlı saldırı olmak üzere en az üç yayın yasağı kararı aldı.

RTÜK Başkanı Ebubekir Şahin'in kamuoyu önünde yaptığı açıklamalarla eleştirel kanalların yayınlarına müdahale ettiği ve editoryal bağımsızlığı tehdit ettiği 2024 yılında, RTÜK, televizyon ve radyo kuruluşlarına toplam 72 milyon 145 bin 860 TL para cezası, iki yayın durdurma ve beş program durdurma cezası verdi.

AİHM'den Parıldak ve Büken mahkûmiyeti

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), geçen yıl Ayşenur Parıldak ve Ahmet Büken'in haksız tutukluluk şikâyetleriyle ilgili olarak yaptıkları başvurularda toplam 27 bin avro tazminata hükmetti. Son olarak, geçen yıl 12 gazetecinin işten çıkarıldığı tespit edildi.

2024'te bianet'i hedef alan yargı süreçleri

bianet ve çalışanları da 2024 yılındaki sistematik baskı atmosferinden nasibini aldı. bianet'in birçok haberi erişime engellendi, muhabirleri gazetecilik faaliyetleri nedeniyle kolluk şiddetine, gözaltılara ve yargılamalara maruz kaldı.

İstanbul Yenikapı'daki Newroz kutlamalarını izleyen bianet muhabirleri Tuğçe Yılmaz ve Ali Dinç, polis saldırısına uğradı. Tuğçe Yılmaz, Eskişehir merkezli bir soruşturma kapsamında üç gün gözaltında kaldı ve yurtdışı yasağı ile imza zorunluluğu gibi adli kontrol tedbirleriyle serbest bırakıldı.

bianet editörü Evrim Kepenek, Maraş depremlerine ilişkin bir paylaşımı nedeniyle "dezenformasyon" iddiasıyla, çocuk istismarı haberleri nedeniyle ise "hakaret" ve "gizliliği ihlal" suçlamalarıyla yargılanmaya başladı.

bianet muhabiri Hikmet Adal, haberleri nedeniyle iki defa ifadeye çağrıldı.

Gazeteciler Haluk Kalafat ve Elif Akgül, bianet'te yayımlanan haberler nedeniyle TCK 301'den yargılandıkları davada beraat etti.

BIA Medya Gözlem Raporu

Bağımsız İletişim Ağı (BIA), 2001'den bu yana, medyanın toplum yararını esas alan, politik ve etik açıdan sorumlu bir haberciliğe yönelmesini teşvik etmek amacıyla çalışmalar yürütüyor. BIA, aynı zamanda medya ve toplum yöneticilerine uygulamalarıyla ilgili bir ayna tutmayı; yerel medyanın ifade özgürlüğünü sınırlayan uygulamalara karşı haklarını savunmasına yardımcı olmayı hedefliyor. Bu doğrultuda ifade özgürlüğü ihlallerini izliyor ve raporlaştırıyor.

Geçmiş BIA Medya Gözlem Raporlarına, raporların Kürtçe ve İngilizce çevirilerine [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

bianet.org

20
24

İletişim

Faikpaşa Caddesi Faikpaşa Apartmanı
No: 37 Kat: 3 Daire: 7-8
34425 Beyoğlu İSTANBUL